

Viata mea ca un cocktail

**Adrian Scrieciu în dialog
cu Toma Roman Jr.**

editura
Miidecărți
Bragadiru - 2021

VIAȚA CA O CANĂ DE ZEAMĂ MURATĂ

Inițial am refuzat să prefățez cartea-interviu al lui Toma Roman Jr. dintr-un motiv foarte simplu - suntem din aceeași generație și, de obicei, practica este ca cel care te prefățează să fie mult mai în vârstă, să fie un lider de generație, un om-reper! Am acceptat în cele din urmă datorită prieteniei cu Tomiță, dar și respectului pe care îl port editorului, domnul Adrian Scriciu, un om care face enorm pentru istorie.

Părerea mea este că Toma Roman Jr. mai are multe de oferit presei românești, dar și istoriei. De aceea, cred că acest volum este prematur. De abia acum începe adevărata aventură a prietenului meu Toma Roman Jr și nicidecum nu se sfârșește. Nu e la capăt de drum, ci abia la început! Acestor rânduri le putem spune simplu: Confesiuni. Volumul I!

Copilăria și adolescența lui Toma Roman Jr. îmi este arhicunoscută. Pentru că este identică cu a mea, aproape trasă la indigo. E copilăria unui adolescent prins între două regimuri, a generației de tranziție, a descoperirii valorilor democratice, a haosului post-revoluționar, a clipelor istorice trăite. Unice! Sunt atâtea locuri comune al acestei generații, de la banalitatea gri a comunismului până la inocența și naivitatea violentă a pseudo-democrației, încât îmi dau seama de rolul acestor pagini. Prin acest interviu-carte, Toma Roman Jr. joacă pentru noi rolul unui Ion Creangă contemporan. Da! Sunt amintirile noastre din copilăria comunistă. Sunt amintirile noastre din tinerețea democrației!

Am spus că viețile noastre sunt oarecum identice, spun oarecum identice pentru că sunt un pic mai mare, iar amintirile complementare. În timp ce Tomiță îl descoperea pe Corneliu Coposu, eu înființam Organizația de Elevi a P.N.Ț.C.D.-ului, unde am editat și 2 numere din publicația „Drapelul”. Pe 14 iunie 1990, când el era trimis în șuturi acasă, peste drum, pe strada Caimatei, mă rupeau minerii în bătaie. Când îi cunoștea pe Nicolae Carandino și Paul Lăzărescu, aceștia îmi erau șefi la „Dreptatea”, unde am publicat „Istoria P.N.Ț.-ului în date”. După profesorul Scurtu, dar și după o carte unică pe vremea aceea pentru că apăruse în exil și era interzisă: ”Istoria Partidelor Național, Țărănist și Național-Țărănist” a lui Pamfil Șeicaru. Corneliu Coposu, Ion Rațiu, Ion Diaconescu, Ion Puiu, Ion Lambru mi-au fost contemporani. Cartea lui Toma Roman Jr. este importantă.

Valoroasă. Este o primă cărămidă a unui studiu necesar despre generația noastră! Despre istoria primilor ani post-revoluționari. Este o mică frescă a acelor vremuri în care România arăta ca vestul sălbatic!

Poate nu sunt de acord cu toate caracterizările făcute de Tomiță în privința personajelor, fiecare vede viața cu proprii ochi, cu propriul suflet. Dar mărturia în sine - pentru ce acum știința numește istorie recentă, dar și istorie orală - este extrem de importantă! Dincolo de modul aproape agresiv, brutal, prin care își povestește aventurile bahice, Toma Roman Jr. rămâne un mare sufletist. Un timid care încercă de ani de zile să-și mascheze timiditatea prin atitudini non-conformiste, prin boemia sa.

Sunt convins că presa l-a ajutat să-și formeze acest stil inconfundabil al istoricului-jurnalist, al anchetei în istorie, dar cel mai mult cred că pe Tomiță istoria l-a salvat. Ca să păstrăm stilul eroului, istoria e cana de zeamă murată de după. Istoria i-a dat viață, i-a dat energii nebănuite. Iar el nu a dezamăgit-o!

Conf.univ.dr. Florian BICHIR

Cercetător științific al Academiei Române

Adrian Scrieci: *Bună ziua, domnule Toma Roman Jr. Mă bucur că ne-am făcut timp pentru a înregistra astăzi. Pentru început, spune-mi, te rog, câteva date biografice despre tine.*

Toma Roman Jr.: Bună ziua! M-am născut în 1975 și am fost un copil al finalului epocii comuniste. Proveneam dintr-o familie de intelectuali, nu foarte bine situată. Tatăl meu era lector de filosofie la ASE, iar mama avea o poziție relativ umilă de corector la “România Literară”. Țin minte că în copilărie nu exista, cum se întâmplă cu soția mea acum, concediul post-maternal de doi ani. După două luni și jumătate, mama [scriitoarea Adriana Bittel-nota editorului] a trebuit să se ducă la muncă. Cele mai sinistre amintiri din copilăria mea sunt când mama lipsea câte 3-4 nopți la rând, când erau congresele PCR și când tot serviciul de corectură al ziarelor de atunci trebuia să aștepte să vină materialele “periate” de la C.C. al P.C.R. și pozele selectate de tovarășul. Și pozele astea se alegeau după o ierarhie, cele mai bune mergeau la “Scânteia”, după aia la “România Liberă”. La publicațiile culturale ajungeau pozele mai puțin reușite, dar totuși, nu trebuiau să fie foarte proaste, fiindcă tovarășul Ceaușescu, și asta a fost lait-motivul lui, voia să controleze orice și se uita inclusiv pe publicațiile culturale să vadă cum a apărut.

Nu îl interesa conținutul, ci doar cum reflectau chipul lui. În condițiile astea, ai mei, având o existență destul de

stresantă, au decis să urmez școala primară la bunicii mei de la Sibiu. A contat și faptul că bunica mea fusese învățătoare, n-a fost învățătoarea mea, dar lucra la aceeași școală unde am învățat eu, și bunicul meu era fostul director al școlii.

A.S. *Cum a fost copilăria ta în Sibiu?*

T.R.Jr. Copilăria mea, în anii '80, la Sibiu, a fost o copilărie absolut gri. Era o mizerie cruntă. Eu stăteam într-o mahala a Sibiului. Când m-am mutat eu acolo, casa bunicilor mei era chiar ultima casă din Sibiu. După aia, deschizând Ceaușescu niște fabrici mari gen Flamura Roșie, Balanța, au apărut lângă casa bunicilor mei, brusc, două cartiere de blocuri. Din cauza asta, școala generală în care învățam era supra-aglomerată. Se învăța în trei schimburi. Eu având 8-9 ani, intram la școală de la 6 de dimineață, iar orele țineau 40 de minute, extrem de puțin. Școala lăsa impresia că e un fel de acvariu, plină până la supra-saturație cu mormoloci. De multe ori, de dimineață, pentru că era mizeria care era, eram trezit chiar pe la 4 dimineața, unde-l schimbam pe bunicul meu, care stătea de cu noaptea la coadă la ouă, lapte, câteodată și la carne. Și aici aș vrea să demitizez o chestie: eu am prins chiar perioada în care Nicu Ceaușescu a fost prim-secretar al județului Sibiu. Când mergeam în vacanțe la București sau la verii mei de la Timișoara, toți, într-un fel mă invidiau: "A, că tu stai acolo. Acolo poți găsi Pepsi, gumă de mestecat". Ei bine, nu se găsea nimic. Era

o legendă. Poate era mai rău decât în județele Buzău sau Vrancea, fiindcă pe Nicu Ceaușescu îl durea practic în cur, nu-l interesa ce se întâmplă. El își vedea de vânătorile lui, de gagicărelile lui. Circulau tot feluri de zvonuri că făcea orgii la hotelul Împăratul Romanilor. Nu știu cât de adevărate erau, s-ar putea să fi fost și niște legende sibiene. Am ezitat să spun urbane, fiindcă, în momentul ăla, Sibiuul, cel puțin în mahalaua în care stăteam, nu-mi lăsa impresia de oraș.

Tot acolo, la Sibiu, am prins niște experimente făcute de autorități despre care lumea nu mai spune aproape nimic. Probabil, încercând ei să facă o chestie cu bioritmul, cu forța de muncă, la un moment dat, prin 1983 mi se pare, ne mutaseră ziua liberă, nu doar nouă, elevilor, ci și muncitorilor, joia. Știu că era ceva similar și în Franța, unde aveau două zile libere, joia și duminica. Nu știu să fi încercat regimul o chestie de eficiență a muncii. Habar n-am care a fost scopul acestui experiment. Mai era foarte interesant că în județul Sibiu aveau o dinamică fantastică cultele neoprotestante.

Nu știu cât erau convinși oamenii de ideile neoprotestante, dar se știa că Jimmy Carter, fostul președinte american, fusese baptist. Baptiștii aveau o situație oarecum protejată față de celelalte culte mici din România. Și prin insistențe și diligențe, cultul baptist te putea ajuta la un moment dat să emigrezi. În orice caz, primeai pachete și erai ajutat din

străinătate. Eu, de exemplu, aveam un vecin, mecanic de locomotivă, Tudose îl chema, un bețiv, care adormise în timp ce conducea locomotiva. Îi apăruse Isus în vis și i-a spus: “Trezește-te!” Și a evitat accidentul. În urma acestui incident se pocăise. Omul avea nu mai puțin de 19 copii, dar comunitatea foarte solidară a pus mână de la mână și i-a construit o vilă cu trei etaje, în care aveau spațiu absolut toți copiii. Casa o dotaseră cu video și televizor color, un lucru care se găsea foarte rar pe vremea aia. Chiar multe din familiile de nomenclaturiști nu aveau video și televizor color în 1983/84. Aveau și un pian la care cântau toți cei 19 copii, bapțiștii sunt foarte muzicali. Autoritățile, ca să stopeze hemoragia asta de la ortodoxie spre culte neoprotestante, îi lășaseră pe preoții ortodocși din Sibiu să țină un fel de școală de duminică. De asta îmi amintesc destul de bine. Eram supărat că în loc să bat mingea pe maidan sau să merg să fac o baie în râul Hârtibaciu, eram cărat la biserică, unde un domn preot ne explica că Ortodoxia e singura credință adevărată. Un fel de catehizare soft.

A.S. *Între ce ani ai făcut școala generală?*

T.R.Jr Școala generală, clasele 1-4, între 1981 și 1985.

A.S. *A urmat restul de școală generală?*

T.R.Jr. Da, făcută la București. Practic în clasa a V-a am venit la București.

A.S. *Cum ai găsit Bucureștiul în anul 1985?*

T.R.Jr. În timp ce la Sibiu eram un fel de prinț, la București m-am metamorfozat din prinț în cerșetor. De ce? Fiindcă am ajuns la Școala Generală nr. 19, “Tudor Arghezi”. O școală foarte bine utilată pentru vremea aia, dar foarte proastă. De ce? Fiindcă 80% erau copii de nomenclaturiști și 70% din corpul didactic avea legături cu nomenclatura. Erau fete de nomenclaturiști, neveste, veri, frați. La limba română o aveam pe fata lui Dăscălescu, pe fata primului ministru, o ființă foarte de treabă, dar de la care nu prea aveai ce să înveți. La engleză pe tovarășa Nicolcioiu, nevasta șefului de cabinet al lui Nicolae Ceaușescu.

La București nu mai aveam cei mai buni blugi, nu mai aveam video, nu mai aveam televizor color.

Revenind la întrebare, Bucureștiul era oribil, dar mie mi s-a părut foarte mișto fiindcă era altă treabă decât Sibiu. La Sibiu totul era de un immobilism cumplit, în afară de Festivalul de Jazz, nu se întâmpla nimic.

A.S. *Ai prins anii când Ceaușescu începuse să demoleze o mare parte din București.*

T.R.Jr. Da. În fiecare duminică mergeam cu ai mei prin zona Uranus, unde se construia Casa Poporului, să vedem ce-a mai demolat și ce-a mai construit Ceaușescu.

A.S. *Se construia în epocă destul de mult.*

T.R.Jr. Da, se construia masiv, se demola masiv. Dispăreau peste noapte străzi întregi, câteodată erau evacuați oamenii, dar nu se mai făcea demolarea. Așa, de exemplu, trebuia demolat și actualul Centru Vechi. Oamenii care stăteau acolo, auzind zvonul ăsta, n-au știut cum să plece mai repede din case. Iar Centrul Vechi a fost multă vreme, după 1990, până când să devină un spațiu ofertabil din punct de vedere al business-ului, un fel de colcăială socială.

A.S. *Erai în clasa a VIII-a când a început Revoluția?*

T.R.Jr. Da, eram în clasa a VIII-a. Am trăit Revoluția moment cu moment. Eu locuiam unde locuiesc și acum, în Piața Rosetti. Mă uitam la TV, împreună cu ai mei, la discursul lui Ceaușescu. Aflasem de ce se întâmplase la Timișoara, ai mei ascultând Europa Liberă. În momentul când s-a întrerupt discursul lui Ceaușescu, am răcnit de fericire și eu, și maică-mea, și taică-miu, după care am zis un “aaaaa” plin de dezamăgire, când Ceaușescu și-a reluat discursul.

La scurtă vreme după ce Ceaușescu și-a încheiat speech-ul, am auzit niște bubuituri puternice dinspre zona Universității. Aveam o geacă de camuflaj de care eram foarte mândru, o mai am și acum, o geacă cumpărată de la “Vânătorul și Pescarul”, care fusese dintr-un lot refuzat la import de armata irakiană. Mi-am luat geaca și m-am dus la Universitate. Acolo era relativ puțină lume, hai să spunem trei-patru sute de persoane aflate pe carosabil, poate cinci

sute, care strigau deja: “Jos Ceaușescu!”, “Timișoara! Timișoara!”. Erau și foarte mulți indiferenți pe margine. Vreo jumătate de oră am stat și eu și m-am holbat pur și simplu și nu știam ce să fac.

După care au apărut doi frați, Radu și Șerban Pop, care m-au luat aproape cu forța: “Ce stai, bă, pe margine?”. M-am trezit și eu în mijlocul ăloră care strigau și eu, care aveam indusă din familie o frică patologică față de Securitate, am zis: “Gata, deja sunt filmat, fotografiat, deci nu mai am nimic de pierdut”. Și am început și eu să răcnesc: “Timișoara, Timișoara”, “Jos Ceaușescu!”.

Undeva pe la ora 17, am văzut pentru prima oară morți în viața mea. A fost un episod nebulos, când un camion militar care încerca să treacă prin mulțime a accelerat și a călcat mai mulți oameni. Varianta oficială e că cineva din mulțime ar fi tras șoferului o cărămidă în cap, ăla s-ar fi speriat și ar fi apăsat pe accelerație.

A.S. *Asta se întâmplă în seara de 21 decembrie 1989?*

T.R.Jr. Da, da, în seara de 21 decembrie. La un moment dat a început să se tragă cu trăsoare și cineva, mi s-a părut că Dumitru Dincă, revoluționar, implicat în piața Universității, politician de mâna a 14-a, a zis să ne așezăm în genunchi și să ne rugăm pentru morții de la Timișoara. În momentul ăla simt că mă apucă o mână. Am zis: “Securitatea”! Nu era

Securitatea, era taică-miu, care-mi zice: “Vrei să ne omori și pe mine și pe mă-ta!? Ea plânge și își rupe părul din cap, crede că ești deja mort!” M-a luat de acolo mai mult sau mai puțin cu forța. La un moment dat chiar îi spusese: “Strig că ești securist, te sfâșie mulțimea, dacă nu mă lași în pace.” Am mai stat amândoi vreun sfert de oră, după care taică-miu îmi spune: “Gata, ți-ai făcut damblaua, haidem acasă.” Și am ajuns la timp, fiindcă la 25 de minute după plecarea noastră a început să se tragă foarte puternic. Se auzeau rafale de AKM.

A.S. *În Piața Rosetti, în toată această perioadă, ce s-a întâmplat?*

T.R.Jr. Eu cu toată familia stăteam pe balcon și la un moment dat, cred că era 10-10 și jumătate seara, am văzut o mulțime de oameni fugind pe strada mea. Această mulțime era urmărită de o Dacie albă, din care cineva trăgea cu un pistol în plan vertical. În noaptea de 21 au fost niște evenimente în jurul pieții Rosetti. Taică-miu a mai ieșit într-o tură în stradă, dar când a văzut că se trage foarte puternic s-a întors. Pe la 6 de dimineață, am decis toți trei să ieșim în stradă. Am găsit o chestie foarte haioasă, era 6 jumate, poate 7 de dimineață. Veneau niște coloane de muncitori cu pancardele lor de la 23 august sau de la manifestațiile comunistilor, pe care făcuseră ușoare modificări: tăiaseră “Trăiască!” și scriseră “Jos!”, chestii d-astea, le modificaseră puțin. Țin minte că noi ne-am

încadrat într-o coloană pe care scria Întreprinderea Optică Română (I.O.R.), dar ajungând chiar în piața Rosetti am văzut o scenă ca în desene animate. Chiar pe strada unde ne aflăm noi acum, pe Vasile Lascăr, la începutul străzii, erau vreo patru mașini turtite exact ca în desene animate și făcute una cu pământul. Am aflat că trecuseră niște tancuri peste ele în noaptea aia. Și, de asemenea, toate magazinele din zonă aveau geamurile sparte. Mă autodenunț și eu cu ocazia asta. Ai mei nu știau că fumez, dar eu fumam deja, prin urmare am furat din tutungeria din piața Rosetti trei pachete de Carpați.

A.S. *Revenind la biografia ta, în ce an ai intrat la liceu?*

T.R.Jr. În 1990. A fost o chestie de noua nomenclatură. Am dat la fosta școală „Zoja Kosmodemianskaia”, redenumită în momentul ăla Liceul „Mircea Eliade”, revenită la numele „Școala Centrală” – denumirea istorică. În perioada interbelică se numea „Școala Centrală de Fete.”

Pe vremea lui Ceaușescu erau două licee umaniste în București: „Iulia Hașdeu” și „Zoja Kosmodemianskaia”. Și în anii 90 s-a păstrat trendul ăsta să vină foarte multe fete. Chestie care mie mi-a plăcut la nebunie în derularea ulterioară a liceului. Dar, dintre fetele astea, foarte multe făceau parte din familii din noua nomenclatură. Când am dat eu treapta, cum se chema pe vremea aia, se intra în ordine alfabetică. În clasa mea s-a intrat de la litera I la